

Türek, Dos. Dr. Ahmet İhsan

"Râğıp Paşa Kütüphanesi vakfiyesi"
Atatürk Ün. Ed. Fak. Araştırma Dergisi.

1970/1 sayı 1 ss. 65-78

101 KAYA, Nevzat. Râğıp Mehmed Paşa and his library.
*Theoretical approaches to the transmission and edition
of Oriental manuscripts. Proceedings of a symposium
held in Istanbul, March 28-30, 2001.* Ed. Judith Peiffer,
Manfred Kropp. Beirut: Ergon verlag Würzburg in
Kommission, 2007, (Beiruter Texte und Studien, 111),
pp.185-193. + plates on pp.301-303. [18th-century
Ottoman official.]

Râğıp Paşa Ktp

24 MART 2008

Râğıp Paşa Kütüphanesi

TED

Türek, Dos. Dr. Ahmet İhsan

~~Araştırma Dergisi~~

"Râğıp Paşa Kütüphanesi vakfiyesi"
Atatürk Ün. Ed. Fak. Araştırma Dergisi,
Erzurum.

1970/1 sayı 1 ss. 65-78

Fâtihatü'l-kitâb, hamd veliyyi'l-hamd ve's-senâ ve faslû'l-hitâb, şükr âlemi's-sırr

Arastırma Dergisi " Atatürk Üniversitesi
Edebiyat Fakültesi " , Erzurum, c.I/s.1,
(1970) , s. 65-78.

07 EKİM 1993

(*) Bu vakfiye, Ragıp Paşanın kurup vakfettiği ve hala İstanbul'un Laleli semtinde kütüphane olarak kullanılan binaya aittir. 18. yüzyıl sadrazamı ve divan şairi olmak sıfatıyla Ragıp Paşa Osmanlıların tanınmış siyasi ve edebî şahsiyetlerindedir (Bk. *Brockelman, Geschichte der Arabischen Literatur*, II, 424 ve *Suppl. II*, 632 "Leiden 1937-49" ile İslâm Ansiklopedisi, Ragıp Paşa maddesi IX, 594 v.dd. ve bu iki yerde gösterilen kaynaklar). Kütüphanesi, başlangıçtan itibaren kütüphane olarak kurulan İstanbul'un sayılı binalarından biridir. Böylesine orijinal bir müessesenin vakfiyesi üzerinde durmak, elbette ki kütüphanecilik tarihi başta olmak üzere, birçok bakımlardan gerekmektedir. Vakfiyenin, bilgimize göre bugün üç nüshası bulunmaktadır. Bu nüshaların başında Ragıp Paşa Kütüphanesinde bulunan yazma gelmektedir. Bu nüsha Ragıp Paşa tarafından yazdırılmış ve kontrol edilmiş olmalıdır. Nüsha Y. 1337 No.lu olup 41.4x22.5 (30.2x14) cm. eb'adında, zenircikli, oyma nakışlı şemse ve salbekli, kırmızı meşin ciltli ve miklepli, saykallı, filigranlı, saman rengi ve kalınca 27 varaklı ve 15 satırlı nesih yazılıdır; serlevha çividi zemin üzerine yaldızlı, kırmızı nakışlı ve mihrabiye pembe çerçeve ile çevrilidir; karşılıklı ilk iki sayfa cetvelleri dıştan kırmızı ve içten yaldız çizgi ile çevrili kalınca yaldız cetvellidir. Zahriyede Rumeli Kazaskeri Kâtibzâde Mehmed Refî'in tasdik kaydı vardır. Sonuna ise h. 1209'da vakfedilen bir tefsir haşiyesi kaydı eklenmiştir.

İkinci nüshayı vakfiyenin resmen aslı olan Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi 12 No.da kayıtlı yazma teşkil etmektedir. Bu nüsha, sırtı vişne çürüğü renginde, oyma şemse ve salbekli, üç sıra zencirekli ve miklepli, 43x23.2 (32.2x14.9)cm. eb'adında ciltli; sarımtrak, saykallı, yaldız cetvel ve duraklıdır; 28 varak ve 15 satırlı nesih yazı ile yazılmış olup sonunda Rebiülevvel 1176 tarihli istinsah kaydı vardır. Zahriyede Rumeli Kazaskeri Kâtibzâde Mehmet Refî ile Anadolu Kazaskeri Şehülislam oğlu Seyyid Abdullah'ın tasdik kayıtları ve urühürleri bulunmaktadır.

Üçüncü nüsha ise yine Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinde Defter F. No. 82'de kayıtlı olup renk ve tezhibi solmuş, tamir görmüş nakışlı, şemse, salbek ve köşebentli, 44.9x17.5 (33x10.2) cm. eb'adında meşin ciltlidir; saykallı, filigranlı, sarımtrak beyaz kâğıtlı, 5 varak ve biraz külfetsiz nesih yazılıdır. 6b'de kütüphanenin birinci hâfız-ı kütübü Halil oğlu Veliyyüddin kaydı bulunmaktadır. Ayrıca ilk iki nüshada bulunanlara benzer kayıtlar vardır. Bu nüshalardan Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi 12 No.da kayıtlı olan V, Ragıp Paşa nüshası R ve Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi Defter F. No. 82 nüshası ile V₁ kısaltmaları ile gösterilmiştir. V₁ nüshasına, istinsah itibarıyla daha dikkatsizce yazıldığı göz önünde bulundurularak, bir iki nokta hariç, varyantlarda yer verilmemiştir. Ragıp Paşa nüshasının, varak çokluğu dolayısıyla, her beşinci varakı metinde gösterilmiştir. Varyantlarda, "--" işareti, o kelime veya kelimelerin ilgili nüshada bulunmadığını göstermektedir.

Makale transkripsiyonlu olarak hazırlanmışsa da matbaada transkripsiyon işaretlerinin yokluğu tashih sırasında anlaşılmıştır. İleride, matbaanın durumu düzelince bu makalede ortaya çıkan eksiklikler Râgıp Paşa Kütüphanesi ile ilgili bir başka yazı dolayısıyla giderilecektir.

- 8 شرح حديث الاربين
14 شرح رسالة الوجود
9 شرح الشجرة النعمانية في الدولة العثمانية
11 شرح التصديفة الثانية
16 شرح قصيدة سر وحدت
13 شرح معاني مشكلات قران
2/IV شرح مفتاح الغيب لعبدالرحمن رحى برسوى
2/V شرح مفتاح الغيب للغريبي
2/VI شرح مفتاح الغيب للماقوج زاده
2/VIII شرح مفتاح الغيب لشهاب الدين الحموي
3/II شرح النصوص لابراهيم الخلوتي
3/IV شرح النصوص لوجيه الدين نورالدين زاده
11 صورة مكاتبة... صدرالدين... نصيرالدين الطوسي
12 صورة مكاتبة... صدرالدين... الشيخ ياسين التلمساني
22 ضابطة حكيمية
2/II فتح مفتاح الغيب
5 التوكوك في مستندات حكم النصوص
10 مرآت المعارفين
2/I مصباح الانس الجامع...
2/III مصباح القلب
2 مفتاح الغيب
13 مكتوبات
M 2 مناقب شريف
2/VII مواجد الذوق بلا ريب شرح مفتاح الغيب
15 مواقف المعارف
3 نصوص في تحقيق الطور المخصوص
4 نجات الالهية
12 فنة المصدر وحنة المشكور
14 وصايا
15 وصية الشيخ صدرالدين عند الوفاة

RAGIP PAŞA KÜTÜPHANESİNDE BİLİNMEYEN BAZI ARAPÇA YAZMALAR

AHMED TÜREK

Ragıp Paşa Kütüphanesi matbu fihristinin (*Destfer-i Kütüb-hane i Ragıb Paşa*, Derse'adet, 1310) «kütübü'l-edebyat» başlıklı kısmını teşkil eden Arapça yazmaları taranırken, sekiz kadar yazmanın, elde mevcut kataloglara nazaran, yegâne nüsha olduğu anlaşılmıştır¹. İkiisi, daha önce birkaç satıra tanıtılmış bulunan bu nüshalar, müelliflerinin ölüm tarihleri sırasına göre, aşağıda tanıtılmağa çalışılacaktır.

1. AL-BİYARİ

ŞARH AL-ĤAMĀSA

Şâir Abū Tammām tarafından derlenen ve *al-Ĥamāsa* adıyla şöhret bulan şiir antolojisi, eski Arap edebiyatının tanınmış eserlerinin başında gelmektedir. Derlenişinden itibaren, bu antolojiye muhtelif âlimler tarafından şerhler yazılmış olmakla beraber, bu şerhlerin çoğu bugüne kadar gelmiş değildir. Kâtip Çelebi, belli başlı şâirleri bir saymış², Brockelmann ise, bunlardan bugün bilinenleri göstermiştir³. Ragıp Paşa Kütüphanesinde nr. 1123'da kayıtlı yazma eser, bunların dışında kalan bir şerhtir⁴. Nüshanın zahriyesinde kaydedildiğine göre, şâirih, aş-Şayx al-İmām Abu'l-Ĥasan 'Alî b. al-Ĥarîṭ al-Biyārî'dir. Bu zat hakkında bilgimiz yoktur. Ancak şu kadar söylenebilir ki, Biyarî nisbesini taşıdığına göre, aslen oralı olmalıdır⁵. Eserin zahriyesinde bulunan

1 Kütüphanelerimizin muhteviyatı tam olarak bilinmediğinden «yegâne nüsha» kaydını ihtiyatla kullanmak daha doğru olacaktır.

2 Bk. *Kaşf az zunûn* (nşr. Ş. Yalıtıkaya ve Kilisli Rifat Bilge) I, 691 v. d.

3 *GAL* (=Geschichte der Arabischen Litteratur), Suppl. (=Supplementband, 1937-42), I, 40

4 Makale yazıldıktan sonra H. Imut Ritter'in *Ĥamāsa* şerhleriyle ilgili görülen bir yazısından faydalanılmamıştır. Bk. *Arabische Handschriftensin Anatolien und Istanbul* (*Oriens* c. 2, Nr. 2), s. 236-314.

5 Biyar, Xorāsān vilayetinde, Bayhaq ile Bisṭām arasında bir şehirdir. Bk. *Yaqūt, Mu'cam al-baldān* (Kahire 1326), Biyar maddesi.